

POLITIKA OTVORENE NAUKE UNIVERZITETA U SARAJEVU

Politika otvorene nauke Univerziteta u Sarajevu

<u>SADRŽAJ</u>	2
<u>I UVOD</u>	3
<u>II CILJEVI POLITIKE</u>	4
<u>III NAČELA OTVORENE NAUKE I OBLASTI PRIMJENE</u>	4
<u>IV OBAVEZE I ODGOVORNOSTI</u>	8
<u>V IMPLEMENTACIJA, INFRASTRUKTURA I PODRŠKA</u>	9
<u>VI PRAĆENJE I PROVEDBA</u>	9
<u>VII ZAVRŠNE ODREDBE</u>	10
<u>VIII POJMOVNIK I TEMELJNI DOKUMENTI</u>	10

Univerzitet u Sarajevu

Sarajevo, juli 2025. godine

1. Univerzitet u Sarajevu (u daljem tekstu: Univerzitet) kao najstariji i najveći javni univerzitet i istraživačka institucija u Bosni i Hercegovini sa svojih 30 članica u šest vijeća grupacija nauka/umjetnosti iz područja društvenih nauka, humanističkih nauka, medicinskih nauka, prirodno-matematičkih i biotehničkih nauka, tehničkih nauka i umjetnosti, producira značajne istraživačke rezultate, koji čine značajan dio naučne produkcije u BiH, te predstavlja ogroman potencijal u smislu naučnoistraživačkih aktivnosti i istraživačka infrastruktura u Bosni i Hercegovini.

2. Otvorena nauka (*open science*) predstavlja pristup stvaranju, diseminaciji i upotrebi znanja koji omogućava slobodan pristup naučnim podacima, publikacijama, metodologijama i alatima, uz aktivno uključivanje svih relevantnih aktera izvan tradicionalne akademske zajednice. Prema Preporuci UNESCO-a o otvorenoj nauci (2021), te principima i smjernicama o otvorenoj nauci koje je utvrdila Evropska unija, otvorena nauka obuhvata otvoreni pristup publikacijama, pristup i otvorenost istraživačkih podataka, dostupnost istraživačke infrastrukture, metoda i edukacija, te otvorenost za angažman svih aktera u društvu. Ključni principi otvorene nauke su dostupnost, saradnja i transparentnost.

3. Koncept otvorene nauke teži demokratizaciji znanja, smanjenju prepreka pristupu naučnim informacijama i istraživačkoj infrastrukturi, te povećanju uticaja istraživanja na društvo. Time se promovira vidljivost i upotrebljivost rezultata istraživanja, ubrzava proces inovacija, te se podstiče interdisciplinarna i međunarodna saradnja.

4. Za Univerzitet u Sarajevu, otvorena nauka predstavlja priliku za jačanje kvaliteta, vidljivosti i društvenog uticaja istraživanja, kao i za podizanje standarda akademske izvrsnosti. Ovom Politikom se uspostavljaju smjernice za implementaciju koncepta i principa otvorene nauke, a Univerzitet se pozicionira kao savremena i odgovorna institucija, usklađena sa evropskim i međunarodnim praksama. Politika postavlja temelj za sistemsko promišljanje i podršku otvorenoj nauci kroz razvoj infrastrukture, edukaciju istraživača, promociju otvorenog pristupa i izgradnju kompetencija za upravljanje podacima.

5. U nedostatku sveobuhvatnih smjernica i zakonskih rješenja u oblasti otvorene nauke u Bosni i Hercegovini, Univerzitet zasniva ovu politiku na postojećim međunarodnim standardima i dokumentima. Ključni okvir čine, UNESCO Preporuke o otvorenoj nauci (2021), Preporuke Evropske komisije o pristupu naučnim informacijama i njihovom čuvanju (2018) i ostali principi i smjernice koje je utvrdila Evropska unija što uključuje paket alata, pravilnika, priručnika za otvoreni pristup nauci unutar programa *Horizon Europe*, Plan S inicijativu, Deklaraciju o otvorenim istraživačkim informacijama iz Barselone (2024), kao i dokumenti poput FAIR principa (*Findable, Accessible, Interoperable, Reusable*), te niz drugih relevantnih dokumenata kojima se uređuje oblast otvorene nauke kako u regionu, Evropi i šire.

II CILJEVI POLITIKE

6. Ciljevi politike su:

- Harmonizacija praksi i procedura sa principima otvorene nauke: Univerzitet nastoji uskladiti svoje politike, prakse i procedure sa međunarodnim principima otvorene nauke, s ciljem osiguravanja transparentnosti, odgovornosti i etičkog pristupa u istraživačkim aktivnostima, dijeljenju i korištenju naučnih rezultata.
- Stvaranje infrastrukturnih preduslova za otvoreni pristup rezultatima istraživanja: Univerzitet će razvijati i unapređivati tehničke, organizacijske i administrativne kapacitete za omogućavanje otvorenog pristupa naučnim publikacijama, istraživačkim podacima i drugim rezultatima istraživanja, uz preporuku korištenja međunarodnih principa, kao što su FAIR principi.
- Povećanje vidljivosti, dostupnosti i saradnje u istraživanju: Politika otvorene nauke ima za cilj povećanje međunarodne vidljivosti istraživačkih rezultata Univerziteta, jačanje saradnje sa akademskom zajednicom i drugim zainteresiranim akterima u društvu, te doprinos razvoju globalne naučne zajednice kroz otvoreno dijeljenje znanja.
- Unapređenje saradnje sa privrednim sektorom kroz otvorenu nauku: Politika otvorene nauke definira jačanje saradnje sa privrednim sektorom kao jedan od svojih ciljeva, kroz dijeljenje znanja, otvorenih istraživačkih resursa i transfer tehnologije. Ovaj cilj podrazumijeva stvaranje uslova za primjenu rezultata istraživanja u privredi, podsticanje inovacija i doprinos razvoju konkurentne ekonomije.
- Definiranje sveobuhvatnih principa, smjernica, opštih odredbi i uslova korištenja usluga istraživačkih infrastruktura Univerziteta.

III NAČELA OTVORENE NAUKE I OBLASTI PRIMJENE

7. Univerzitet usvaja načela otvorene nauke:

- Transparentnost: naučni procesi, metode, podaci i rezultati trebaju biti otvoreni i dostupni za provjeru, ponovno korištenje i validaciju od strane drugih istraživača i zainteresiranih strana.
- Dostupnost: rezultate istraživanja treba učiniti dostupnim, uz poštivanje prava intelektualnog vlasništva i etičkih normi.
- Dijeljenje: potrebno je podsticati dijeljenje znanja, resursa i alata unutar istraživačke zajednice i šire, kako bi se povećala efikasnost, podstakle inovacije i omogućila interdisciplinarna saradnja.
- Učešće: potrebno je podsticati aktivno uključivanje različitih aktera izvan akademske zajednice u naučne procese.

- Inkluzivnost: otvorena nauka promovira ravnopravan pristup nauci, uključujući manje zastupljene i ranjive grupe, te uvažava različite naučne i obrazovne sisteme znanja.
 - Održivost: infrastruktura i preduslovi za potpunu primjenu principa otvorene nauke, politike i praksa otvorene nauke trebaju biti razvijene na način koji osigurava dugoročnu održivost i koristi budućim generacijama istraživača i društva u cjelini.
8. U skladu sa Preporukom UNESCO-a o otvorenoj nauci (2021), Univerzitet ovom politikom utvrđuje četiri osnovna područja primjene otvorene nauke:

i. *Otvoreno naučno znanje*

9. *Otvoreno naučno znanje* obuhvata otvoreni pristup naučnim publikacijama, istraživačkim podacima, metapodacima, obrazovnim resursima, softveru i hardveru (koji su rezultat javnog finansiranja). Cilj je omogućiti široku dostupnost i upotrebu naučnih saznanja krajnjem korisniku bez finansijskih, pravnih ili tehničkih prepreka, uz poštivanje autorskih prava i prava intelektualnog vlasništva. Otvoreno naučno znanje doprinosi većoj vidljivosti istraživanja, i jača transparentnost naučnog procesa. Također, otvoreno naučno znanje regulira i način deponovanja, odnosno dostupnosti, kao i transparentnost, čuvanje i ponovnu upotrebu istraživanja i istraživačkih podataka (zajednički identifikatori, uslovi licenciranja, kompatibilnost sa već postojećim otvorenim licencama).
10. Elementi ovog područja uključuju:
- (1) Otvoreni pristup naučnim publikacijama,
 - (2) Otvoreni istraživački podaci (uz primjenu FAIR principa),
 - (3) Otvoreni softver i izvorni kod,
 - (4) Otvoreni obrazovni resursi povezani sa naukom, te
 - (5) Otvoreni hardver.
11. Za realizaciju politike otvorenog naučnog znanja potrebno je uspostaviti jasne smjernice i operativne procedure koje reguliraju deponovanje, dostupnost, transparentnost, čuvanje i ponovnu upotrebu istraživačkih rezultata. To uključuje upotrebu jedinstvenog identifikatora istraživača (npr. ORCID – Open Researcher and Contributor ID), zajedničkih identifikatora (npr. DOI – *Digital Object Identifier*), određivanje uslova licenciranja (npr. *Creative Commons licence*), osiguravanje kompatibilnosti sa postojećim otvorenim licencama, te poštivanje načela FAIR za istraživačke podatke (da budu pronađeni, dostupni, interoperabilni i ponovo upotrebljivi).
12. U skladu sa ciljevima ovog područja Politike, preporučuje se svim istraživačima, nasavnicima i saradnicima Univerziteta u Sarajevu koji objavljuju rezultate istraživanja finansirane iz javnih sredstava, da deponuju završnu verziju naučnog rada (*accepted manuscript* ili *publisher's version*, ovisno o licenci) u institucionalni ili priznati otvoreni repozitorij, Zenodo, najkasnije u roku od šest mjeseci od datuma objavljivanja.
13. Politika otvorenog pristupa Univerziteta u Sarajevu preporučuje objavljivanje u časopisima otvorenog pristupa koji omogućavaju neposrednu i slobodnu dostupnost rada uz korištenje odgovarajućih licenci za korištenje radova.

ii. *Otvorene istraživačke infrastrukture*

14. *Otvorene istraživačke infrastrukture* podrazumijevaju istraživačke infrastrukture koje podržavaju otvorenu nauku i služe potrebama različitih interesnih grupa. Istraživačka infrastruktura, uz opremu, uključuje i repozitorije, platforme za analizu podataka, digitalne biblioteke i druge resurse koji omogućavaju dijeljenje i pristup naučnim podacima i rezultatima. Otvorene infrastrukture su ključne za smanjenje digitalnih i istraživačkih nejednakosti među zemljama i regijama.
15. Univerzitet u Sarajevu prepoznao je značaj implementacije principa i smjernica vezanih uz otvorene istraživačke infrastrukture, te dao smjernice za njihovu provedbu u dokumentu *Politika otvorenog pristupa istraživačkoj infrastrukturi na Univerzitetu u Sarajevu* (2021).

iii. *Otvoreni angažman svih aktera u društvu*

16. *Otvoreni angažman svih aktera u društvu* podrazumijeva uključivanje šire zajednice – uključujući građane, donosiocje odluka, industriju, civilno društvo i medije – u naučne procese. Cilj je učiniti nauku inkluzivnijom i dostupnijom za društvo. Ovo uključuje modele tzv. nauke za građane, ko-kreacije znanja i uključenosti različitih interesnih grupa u istraživanjima, čime se jača veza između nauke i društvenih potreba. Također, ovo područje primjene podrazumijeva i otvorenost prema manjinama i manjinskim grupama.
17. Četiri elemenata ovog područja su:
 - (1) Građanska nauka (*citizen science*),
 - (2) Zajedničko prikupljanje resursa (*crowdsourcing*),
 - (3) Participativno istraživanje zasnovano na zajednici, te
 - (4) Promocija i komunikacija nauke prema društvu.
18. Univerzitet u Sarajevu podržava razvoj projekata koji omogućavaju aktivno uključivanje građana u različite faze naučnog istraživanja – od prikupljanja podataka do analize i interpretacije rezultata. Ovakvi projekti trebaju biti vođeni načelima transparentnosti, etike i uzajamnog uvažavanja. Univerzitet u Sarajevu podržava korištenje *crowdsourcing* modela za prikupljanje znanja, ideja, podataka ili resursa od šire zajednice, uz jasno definirana pravila doprinosa, priznanja i korištenja rezultata. *Crowdsourcing* aktivnosti trebaju biti inkluzivne i otvorene za različite društvene grupe.
19. Univerzitet u Sarajevu podržava pristup u kojem se istraživanja razvijaju u partnerstvu sa zajednicama, osiguravajući zajedničko definiranje istraživačkih pitanja i dijeljenje rezultata u skladu sa definiranim principima i politikama Univerziteta u Sarajevu.
20. Univerzitet u Sarajevu aktivno podržava promociju naučnih rezultata široj javnosti kroz različite oblike komunikacije, kao što su javna predavanja, radionice, medijski nastupi i online platforme. Cilj je učiniti nauku razumljivijom, dostupnijom i prisutnijom u javnom životu.

iv. *Otvoreni dijalog sa drugim sistemima i akterima drugih sistema znanja*

21. *Otvoreni dijalog sa drugim sistemima i akterima drugih sistema znanja* prepoznaje važnost uključivanja različitih sistema znanja, uključujući tradicionalna, autohtona i lokalna znanja, u naučne procese. Cilj je obogatiti naučno razumijevanje kroz razmjenu i integraciju različitih perspektiva i iskustava, čime se doprinosi raznolikosti i inkluzivnosti u stvaranju znanja.
22. Otvoreni dijalog sa drugim sistemima i akterima drugih sistema znanja obuhvata:
 - (1) autohtone narode,
 - (2) marginalizirane istraživačke, te
 - (3) lokalnu zajednicu.
23. Univerzitet u Sarajevu prepoznaje značaj uključivanja različitih sistema znanja u naučne procese, s ciljem obogaćivanja razumijevanja kroz razmjenu i integraciju različitih perspektiva i iskustava. Ove aktivnosti doprinose raznolikosti, inkluzivnosti i društvenoj relevantnosti istraživanja.
24. Univerzitet u Sarajevu se u potpunosti obavezuje na poštivanje najviših etičkih standarda u provođenju i diseminaciji naučnih istraživanja u okviru otvorene nauke. Otvorena nauka mora biti usklađena s temeljnim etičkim principima koji podrazumijevaju integritet istraživanja, odgovorno upravljanje podacima, zaštitu ličnih podataka, sigurnost osjetljivih informacija, te pravično priznanje doprinosa svih učesnika u istraživačkom procesu. Primjena principa otvorene nauke trebaju osigurati poštivanje ljudskih prava, sprečavanje zloupotrebe podataka i promoviranje društvene odgovornosti istraživanja.
25. Istovremeno, Univerzitet priznaje i štiti prava intelektualnog vlasništva (IPR) u kontekstu otvorene nauke. Politika otvorene nauke zahtijeva ravnotežu između otvorenog pristupa i zaštite autorskih prava, патената, licenciranja i prava tradicionalnih nosilaca znanja. Istraživači su dužni osigurati da objavljivanje istraživačkih rezultata i dijeljenje podataka budu u skladu sa zakonodavstvom o intelektualnom vlasništvu, relevantnim sporazumima o licenciranju (npr. *Creative Commons licencama*) i internim pravilnicima Univerziteta. Time se omogućava transparentnost i dostupnost rezultata istraživanja, uz očuvanje prava stvaralaca i inovatora.
26. Univerzitet u Sarajevu podržava transfer tehnologije razvijene kroz korištenje otvorene nauke ka privrednom sektoru, prepoznajući ga kao temelj za unapređenje saradnje između naučnoistraživačke zajednice i privrede, te za jačanje inovacijskih kapaciteta i društveno-ekonomskog razvoja.

IV OBAVEZE I ODGOVORNOSTI

27. Svi akteri primjenjuju principe otvorene nauke u skladu sa općim aktima Univerziteta u Sarajevu.

i. Istraživači

28. Aktivno primjenjuju principe otvorene nauke u svom istraživačkom i obrazovnom radu, uključujući otvoreni pristup publikacijama, podacima i obrazovnim resursima.

29. Pohranjuju rezultate istraživanja i prate osnovne smjernice otvorenog pristupa i upravljanja podacima, uz poštivanje etičkih standarda i prava intelektualnog vlasništva.

30. Učestvuju u obukama i aktivnostima vezanim za otvorenu nauku koje organizira Univerzitet.

ii. Biblioteka Univerziteta i Univerzitetski tele-informatički centar

31. Obezbeđuju podršku istraživačima i osoblju u vezi sa pohranom publikacija, istraživačkih podataka i obrazovnih resursa u repozitorije.

32. Promoviraju i daju podršku u razvoju časopisa članica Univerziteta u Sarajevu u otvorenom pristupu.

33. Pružaju podršku u procesu izbora licenci o zaštiti autorskih prava, očuvanju digitalnih sadržaja i primjeni FAIR principa.

34. Promoviraju otvorenu nauku kroz edukaciju, radionice i druge oblike promocije.

iii. Tijela Univerziteta

35. Donose i ažuriraju propise i smjernice koje podržavaju implementaciju politike otvorene nauke.

36. Utvrđuju strateške pravce razvoja i smjernice za aktivnosti; pružaju stratešku podršku kroz razvoj infrastrukture i administrativne servise.

37. Podržavaju razvoj kapaciteta za primjenu principa otvorene nauke kroz interne programe, edukacije i institucionalne inicijative.

iv. Finansijer/osnivač

38. Zalaže se za osiguranje sredstva za razvoj infrastrukture, edukaciju i druge preduslove potrebne za implementaciju Politike otvorene nauke.

39. Uključuje zahtjeve za otvoreni pristup i upravljanje istraživačkim podacima kao sastavni dio ugovora o finansiranju istraživačkih projekata.

40. Promoviše principe otvorene nauke u svim fazama planiranja, finansiranja i evaluacije istraživačkih aktivnosti.

V IMPLEMENTACIJA, INFRASTRUKTURA I PODRŠKA

i. Infrastruktura

41. Univerzitet će uspostaviti i kontinuirano razvijati institucionalni repozitorij za otvoreni pristup naučnim publikacijama, uz usklađivanje s postojećim i planiranim repozitorijima podataka na nivou Kantona Sarajevo i Bosne i Hercegovine.
42. Univerzitet će razviti i implementirati CRIS sistem (*Current Research Information System*) za evidenciju istraživača, istraživačkih aktivnosti, projekata i rezultata naučnoistraživačkog rada.
43. Posebna pažnja biće posvećena arhiviranju i dugoročnoj dostupnosti naučnih podataka i publikacija, u skladu s međunarodnim standardima očuvanja digitalnih resursa.

ii. Podrška i edukacija

44. Univerzitet će razviti programe obuke za istraživače u oblasti otvorene nauke, upravljanja istraživačkim podacima, licenciranja i upotrebe otvorenih repozitorija.
45. Univerzitet će organizirati aktivnosti podizanja svijesti o značaju otvorene nauke.

iii. Fleksibilnost u specifičnim slučajevima

46. U skladu sa Pravilnikom o upravljanju intelektualnim vlasništvom Univerziteta u Sarajevu, Politika otvorene nauke podržava fleksibilnost u specifičnim slučajevima u kojima otvoreni pristup nije moguć, uključujući: zaštitu povjerljivih podataka (npr. lični podaci, podaci osjetljive prirode), komercijalizaciju rezultata istraživanja (npr. patentabilni nalazi), etička, pravna ili sigurnosna ograničenja pristupa određenim podacima.
47. U takvim slučajevima, uz adekvatno obrazloženje razloga za ograničenje, istraživačima se preporučuje korištenje alternativnih modela dijeljenja informacija.

VI PRAĆENJE I PROVEDBA

48. Praćenje implementacije politike temelji se na sljedećim indikatorima uspješnosti:
 - Broj naučnih publikacija pohranjenih u institucionalni ili priznati otvoreni repozitorij,
 - Broj istraživača koji su učestvovali u obukama i edukacijskim programima iz oblasti otvorene nauke,
 - Upotreba institucionalnih alata i servisa za podršku otvorenoj nauci, uključujući CRIS sistem i repozitorije.

49. Implementacija ključnih elemenata politike zavisi od uspostave institucionalnog repozitorija, razvoja i početka primjene CRIS sistema, te osiguranja dostupnosti tehničke podrške i edukativnih alata za istraživače.

VII ZAVRŠNE ODREDBE

50. Ova Politika otvorene nauke Univerziteta u Sarajevu stupa na snagu danom njenog usvajanja od strane nadležnog tijela Univerziteta.

51. Postupak izmjene i dopune ove Politike provodi se u skladu s procedurama propisanim za izmjene i dopune općih akata Univerziteta u Sarajevu. Inicijativu za izmjene i dopune može pokrenuti nadležno tijelo Univerziteta, a izmjene i dopune stupaju na snagu danom njihovog usvajanja od strane istog tijela koje je usvojilo osnovni akt.

52. Sva ostala pitanja koja nisu uređena ovom Politikom ili istom nisu bliže uređena, mogu se urediti općim aktom Univerziteta u Sarajevu/članice.

VIII POJMOVNIK I TEMELJNI DOKUMENTI

i. *Pojmovnik*

- **Principi otvorenog pristupa istraživačkoj infrastrukturi** – uslovi pod kojima Univerzitet/članica obezbjeđuje pristup svojim istraživačkim infrastrukturama i ustupa ih na korištenje različitim grupama korisnika unutar i izvan organizacije.
- **Istraživačka infrastruktura** (u daljem tekstu: II) (infrastruktura koja se koristi za provođenje istraživanja) – fizička struktura (naučni instituti, laboratorije, itd.), instrumenti, oprema, alati i drugi materijali i virtualni resursi i slične usluge koje su potrebne za izvođenje fundamentalnog i primijenjenog naučnog istraživanja.
- **Resursi – istraživačka infrastruktura**, naučnici i drugi istraživači koji rade sa istraživačkom infrastrukturom, osoblje koje opslužuje infrastrukturu i stara se da je infrastruktura operativna, vodi računa o održavanju i razvoju, kao i radnom vremenu i vijeku trajanja infrastrukture.
- **Usluge otvorenog pristupa istraživačkoj infrastrukturi** – usluge otvorenog pristupa koje odobrava Univerzitet/članica, a pružaju ih uposlenici Univerziteta/članica.
- **Primalac usluga otvorenog pristupa istraživačkoj infrastrukturi** – korisnik (interni ili eksterni) koji je podnio zahtjev i kojem je odobren pristup istraživačkoj infrastrukturi.
- **Korisnik istraživačke infrastrukture** – fizičko ili pravno lice koje naručuje usluge istraživačke infrastrukture ili podnosi zahtjev za pristup istraživačkoj infrastrukturi za potrebe istraživačkog rada.
- **Interni korisnici istraživačke infrastrukture** – univerzitetsko osoblje i studenti III ciklusa pod uslovima koje definira članica.

- **Eksterni korisnici istraživačke infrastrukture** – istraživači ili druge zainteresirane strane i predstavnici istraživačke zajednice izvan Univerziteta, predstavnici industrije, javnih ustanova i civilnog društva.
- **Vrijeme otvorenog pristupa istraživačkoj infrastrukturi** – vremenski period u okviru kojeg je istraživačka infrastruktura dostupna korisnicima izvan članice koja je vlasnik istraživačke infrastrukture, bilo da se radi o besplatnom pristupu ili pristupu u komercijalne svrhe. Vrijeme otvorenog pristupa može biti dodatno regulirano internim aktima članice u kojoj se nalazi istraživačka infrastruktura u cilju definiranja i prioritetiziranja vremena otvorenog pristupa kao što su akademsko, eksperimentalno, komercijalno, tehničko, neradno ili bilo koji drugi tip vremena otvorenog pristupa ili korištenja istraživačke infrastrukture.
- **Creative Commons licenca** je javna licenca koja omogućava autorima da zadrže svoja autorska prava, a istovremeno jasno naznače pod kojim uslovima drugi mogu koristiti, dijeliti, prilagođavati ili preraditi njihov rad. Postoji više tipova Creative Commons licenci, koje kombinuju različite uslove korištenja — kao što su obavezno navođenje autora, zabrana komercijalne upotrebe, ili obaveza dijeljenja pod istim uslovima.
- **Open Journal Systems (OJS)** je sistem otvorenog koda za upravljanje i online objavljivanje naučnih časopisa, koji podržava cijeli urednički i recenzentski proces.
- **Open Monograph Press (OMP)** je softver otvorenog koda namijenjen upravljanju i objavljivanju naučnih monografskih publikacija. Podržava cijeli izdavački proces — od prijave rukopisa do objavljivanja.
- **ORCID** (*Open Researcher and Contributor ID*) je jedinstveni identifikator istraživača koji omogućava povezanost između autora i njihovih radova, projekata i doprinosa, bez obzira na promjene imena, afilijacije ili jezika.
- **DOI** (*Digital Object Identifier*) je trajni i jedinstveni identifikator za digitalne objekte (radove, knjige i druge oblike) koji omogućava stabilan pristup bez obzira na promjene lokacije sadržaja na internetu.
- **Zenodo** je repozitorij otvorenog pristupa koji je razvila CERN zajednica uz podršku Evropske unije, a omogućava istraživačima da arhiviraju, dijele i objavljuju radove i druge istraživačke rezultate uz dodjelu DOI identifikatora.
- **COBISS** (Kooperativni online bibliografski sistem i servisi) je bibliotečko-informacijski sistem koji povezuje biblioteke u jedinstvenu mrežu, omogućavajući zajedničko katalogiziranje, pretragu bibliografskih podataka i pristup informacijama o publikacijama u bibliotekama učesnicama sistema kako u fizičkom tako i u online okruženju.
- **Metapodaci** su podaci o podacima – opisi koji omogućavaju identifikaciju, organizaciju, pronalaženje i upravljanje informacijama, kao što su naslov, autor, datum objave, jezik, sažetak, ključne riječi, itd.
- **Otvoreni pristup** (*open access*) je slobodan i besplatan pristup naučnim i stručnim radovima putem interneta, bez ograničenja za korisnike. Omogućava čitanje, preuzimanje i dijeljenje sadržaja bez finansijskih prepreka, čime se potiče širenje znanja i povećava vidljivost istraživanja. Autori zadržavaju autorska prava i često koriste licence poput Creative Commons za kontrolu korištenja.

- **Otvoreni kod** (*open source*) označava softver čiji je izvorni kod javno dostupan, što omogućava korisnicima da ga slobodno pregledaju, mijenjaju i distribuiraju. Cilj otvorenog koda je poticanje saradnje i transparentnosti, a koristi se u raznim područjima.
- **Otvoreni podaci** (*open data*) su podaci koji su slobodno dostupni za preuzimanje, analizu i dijeljenje, čime se omogućava lakši pristup istraživanjima, ponovna upotreba podataka i transparentnost.
- **Otvoreni recenzentski postupak** je proces u kojem su recenzenti i njihove recenzije javno dostupni, što omogućava transparentnost i odgovornost u akademskom ocjenjivanju. U ovom modelu, recenzije i identitet recenzenata mogu biti poznati autorima, što može poboljšati kvalitetu recenziranja.
- **Repozitorij** je zbirka u kojoj se pohranjuju, organiziraju i dijele digitalni podaci, dokumenti, istraživački radovi ili druge vrste sadržaja. U akademskom kontekstu, repozitoriji često služe za pohranu otvorenih podataka, naučnih radova, disertacija, ili drugih izvora koji su slobodno dostupni za preuzimanje i daljnje korištenje.

ii. *Temeljni dokumenti i izvori*

- UNESCO. (2021). *Smjernice o otvorenoj nauci*.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379949.locale=en>
- Smjernice, direktive i principi otvorene nauke u EU:
https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-research-and-innovation/our-digital-future/open-science_en
- Univerzitet u Sarajevu. (2023). *Otvoreni pristup na Univerzitetu u Sarajevu*.
<https://otvorenipristup.unsa.ba/>
- Univerzitet u Sarajevu. (2023). *Registar serijskih publikacija u otvorenom pristupu*.
<https://ecasopisi.unsa.ba/>
- Inicijative/organizacije:
[European Open Science Cloud \(EOSC\) | Shaping Europe's digital future](#)
[NI4OS- Europe – National Initiatives for Open Science in Europe](#)
[OpenAIRE](#)
[Open Access - Science Europe](#)
['Plan S' and 'cOAlition S' – Accelerating the transition to full and immediate Open Access to scientific publications](#)
- Modeli/resursi za edukaciju:
[Model Policy on Open Science for Research Performing Organisations](#)
[Open Science Toolkit | UNESCO](#)
[Developing policies for open science - UNESCO Digital Library](#)
Open Science Training Handbook: [Readme](#) · [GitBook](#)